

Політичні інститути та процеси

УДК 332.14:341.324(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18103492>

Державна регіональна політика відновлення та розвитку деокупованих територіальних громад

Красилюк Віктор Федорович,

аспірант кафедри політології та державного управління Донецького національного університету імені Василя Стуса, м. Вінниця, Україна,

<https://orcid.org/0009-0007-8383-7701>

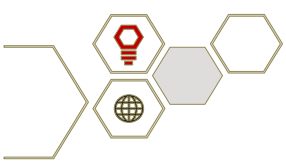
Прийнято: 13.12.2025 | Опубліковано: 29.12.2025

Анотація: У статті досліджено трансформацію державної регіональної політики в контексті відновлення та розвитку деокупованих територіальних громад України. Проаналізовано інституційні виклики, пов'язані з реорганізацією центральних органів виконавчої влади, та обґрунтовано необхідність переходу від ієрархічної моделі управління до координаційної.

Мета дослідження полягала в аналізі сучасних трансформацій державної регіональної політики щодо відновлення деокупованих громад, виявленні інституційних розривів у системі управління та обґрунтуванні адаптивної моделі реінтеграції територій.

У роботі використано методи системного аналізу інституційної структури державного управління, порівняння управлінських моделей та метод стратегічного прогнозування для розробки етапів децентралізації на деокупованих територіях.

Виявлено, що часті реорганізації міністерств призвели до розпорошення відповідальності та втрати кадрового потенціалу в регіональній політиці. Аргументовано, що ефективне відновлення потребує диференційованого

підходу: від підтримки фермерства у малих громадах до оцінки доцільності відновлення промислових центрів. Доведено важливість використання цифрових платформ (зокрема DREAM) для забезпечення прозорості відбудови.

Запропоновано адаптивну модель державної регіональної політики, що передбачає короткострокове централізоване управління (військові адміністрації) для стабілізації ситуації та поступову децентралізацію через проведення прозорих виборів та оновлення адміністративно-територіального устрою. Фундаментом відновлення має стати посилення спроможності деокупованих територіальних громад та залучення мешканців до ухвалення рішень «знизу вгору». У висновках підкреслено, що майбутня спроможність деокупованих громад залежить від створення єдиної національної рамки відновлення, підготовки професійного кадрового резерву та впровадження інструментів реінтеграції.

Ключові слова: державна регіональна політика, деокуповані територіальні громади, відновлення та реінтеграція, місцеве самоврядування, інституційна стійкість, децентралізація, військові адміністрації, адаптивна модель управління.

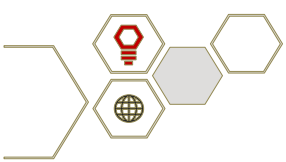
State regional policy for the restoration and development of deoccupied territorial communities

Viktor Krasyliuk,

Postgraduate student, Department of Political Science and Public Administration,
Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine,

<https://orcid.org/0009-0007-8383-7701>

Abstract: The article examines the transformation of the state's regional policy in the context of the renewal and development of the deoccupied territorial communities of Ukraine. Institutional pressures related to the reorganization of the

central bodies of the Vicconaval government have been analyzed, and the need for a transition from a hierarchical management model to coordination

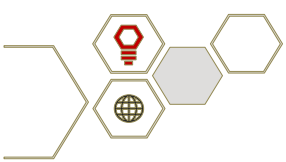
The research was based on the analysis of current transformations of the state regional policy following the renewal of deoccupied communities, identified institutional breakdowns in the management and organization system adaptive model of territory reintegration.

The work has developed methods for systemic analysis of the institutional structure of state government, the upgrading of management models and the method of strategic forecasting for the development of stages of decentralization in the deoccupied territories.

It was revealed that frequent reorganization of ministries led to the erosion of staffing capacity and loss of personnel potential in regional politics. It is argued that effective modernization will require a differentiated approach: from encouraging farming in small communities to assessing the effectiveness of modernizing industrial centers. The importance of using digital platforms (DREAM) to ensure the vision of the future is brought to light.

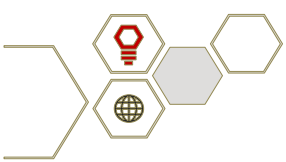
An adaptive model of the state's regional policy has been proposed, which transfers short-term centralized control (the military administration) to stabilize the situation and stepwise decentralization through visionary elections and renewal of the administrative-territorial structure. The foundation of the renovation is to strengthen the possibility of de-occupying territorial communities and obtaining the burghers before the vaunted decision “from below to the mountain.” The authorities emphasized that the future possibility of deoccupied communities will depend on the creation of a single national framework for renewal, preparation of a professional personnel reserve and promotion of reintegration tools.

Keywords: state regional policy, deoccupied territorial communities, renewal and reintegration, local self-sufficiency, institutional stability, decentralization, military administration, adaptive management model.

Постановка проблеми. Повномасштабна агресія РФ спричинила масштабні руйнування територіальних громад України, що потребує не лише відбудови інфраструктури, а й комплексного переосмислення підходів державної регіональної політики. На тлі постійних загроз, демографічних втрат, руйнування інститутів місцевого самоврядування та управлінських спроможностей громади стикаються з дефіцитом ресурсів, кадрів, інституційної стабільності та стратегічного бачення розвитку. Низка досліджень [5; 6; 25] засвідчують, що існуючі механізми відновлення не є достатньо узгодженими, а державна політика часто не враховує реальні потреби деокупованих територій. Крім того, трансформація інституційного середовища, зокрема створення Міністерства національної єдності та оновлення інструментів регіонального розвитку формує нові умови для реалізації державної політики. У результаті виникає потреба дослідити, наскільки актуальні нормативні, адміністративні та програмні механізми відповідають завданням комплексного відновлення, реінтеграції та довгострокового розвитку деокупованих громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних наукових та аналітичних дослідженнях активно розглядаються окремі аспекти відбудови та реінтеграції деокупованих територій. Значний внесок у теоретизацію та фіксацію практик зробили праці В. Демиденка, О. Половцева, які аналізують роль місцевого самоврядування, моделі державної регіональної політики та алгоритми відновлення громад. Дослідження інституційних змін у державній політиці представлено в роботах С. Козиря, А. Кравець та І. Астахова, О. Чальцевої. Аналітичні матеріали Національного інституту стратегічних досліджень, Центру політико-правових реформ та міжнародні огляди акцентують на управлінських, фінансових та організаційних викликах. Журналістські та експертні публікації (Д. Барінова, А. Луньова, Д. Маццукі, Н. Тузова) підкреслюють соціогуманітарні виміри та дилеми відновлення: доцільність реконструкції зруйнованих міст, ризики зникнення проблем деокупованих громад з державного порядку денного, питання довіри й участі

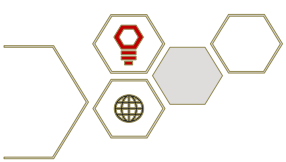

мешканців. Нормативно-правові акти (Закон України «Про засади державної регіональної політики», План відновлення України, постанови уряду 2024–2025 років, чек-листи та рекомендації для громад) окреслюють рамкові механізми, але не завжди конкретизують інструменти їх реалізації на місцях.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність значного обсягу досліджень, недостатньо розкритими залишаються питання системної інтеграції державних, регіональних та місцевих інструментів у єдину політику розвитку деокупованих громад. Зокрема, бракує аналізу: узгодженості між державними стратегіями, законодавчою базою та реальними потребами громад, зафіксованими у звітах 2023–2025 рр.; інституційних наслідків реорганізації центральних органів виконавчої влади, включаючи створення Міністерства національної єдності та перформатування Мінвідновлення; практичної ефективності алгоритмів та моделей відновлення, запропонованих у наукових роботах, з урахуванням нових викликів 2024–2025 років; критеріїв пріоритезації відновлення, включно з питанням «чи потрібно відбудовувати всі громади»; механізмів управління людським потенціалом у деокупованих громадах, які описані лише фрагментарно; оцінки спроможності територіальних громад до розвитку, що потребує додаткового емпіричного обґрунтування.

Таким чином, залишається потреба у комплексному дослідженні державної регіональної політики саме як системного інструменту постконфліктного відновлення та довгострокової модернізації деокупованих територій.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексний аналіз сучасних інституційних, нормативно-правових та управлінських трансформацій, що впливають на формування державної регіональної політики щодо відновлення та розвитку деокупованих територіальних громад, а також окреслення моделей, які здатні забезпечити стійку реінтеграцію та ефективне публічне управління на цих територіях.

Для досягнення мети поставлено такі завдання:

проаналізувати еволюцію державної регіональної політики щодо деокупованих територій у контексті змін після 2022 року та актуальних викликів воєнного часу;

вивчити інституційні зміни в системі центральних органів виконавчої влади, що вплинули на процеси реінтеграції, відбудови та стратегічного планування;

виявити ключові суперечності та прогалини законодавчо-нормативного забезпечення, які стримують формування ефективної політики відновлення;

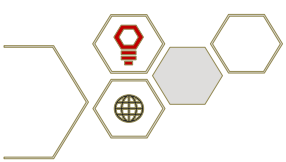
оцінити моделі відновлення органів місцевого самоврядування, запропоновані в аналітичних дослідженнях та практичному досвіді деокупованих регіонів;

систематизувати алгоритми та практики післявоєнного відновлення, застосовані в громадах різного типу, та визначити їх сильні та слабкі сторони;

розробити пропозиції щодо формування адаптивної моделі державної регіональної політики, яка враховує безпекові загрози, інституційні обмеження та потреби населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Упродовж останнього десятиліття Україна зіткнулася з масштабними викликами, спричиненими збройною агресією РФ та тимчасовою окупацією частини територій. Ці процеси суттєво трансформували державну регіональну політику, актуалізувавши диспропорції розвитку та потребу у формуванні нових моделей управління відновленням деокупованих територій. Збройний конфлікт спричинив відтік людського капіталу та інвестицій, внутрішнє переміщення населення й зростання ризиків для соціально-економічної діяльності навіть у регіонах, віддалених від бойових дій.

У контексті глобалізаційних змін трансформується також і публічна сфера. Як підкреслює О. Чальцева, відбувається перехід від ієрархічної

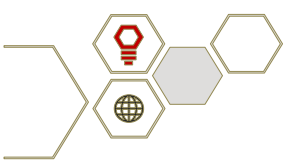
«адміністративної держави» до «координаційної (діалогічної)», зорієнтованої на партнерську взаємодію та забезпечення рівного доступу до політичних рішень [27]. Важливу роль у цьому процесі відіграють органи місцевого самоврядування.

Найзначніших руйнувань зазнали території, що перебували під прямим впливом бойових дій. Масштаб деградації окремих громад досяг рівня гуманітарної кризи [10], що визначає їх реінтеграцію та відновлення одним із ключових довгострокових пріоритетів сучасної регіональної політики.

У відповідь на зазначені виклики держава запровадила комплекс політичних, гуманітарних і соціально-економічних інструментів, спрямованих на формування моделей відновлення деокупованих територій. Ці моделі поєднують безпекові, інституційні та економічні рішення, інтегральну міжнародну підтримку, адаптацію регіональних стратегій та посилення спроможності місцевого самоврядування. Важливим кроком стало ухвалення урядом Плану заходів на 2025–2027 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку [23], який містить інструменти для розвитку територій, у тому числі деокупованих: відновлення житлової та соціальної інфраструктури, створення інклюзивного середовища, забезпечення житлом, формування систем безпеки та психосоціальної підтримки, розвиток зайнятості, цифровізації, бізнесу й туризму. Ефективність цих заходів забезпечується координацією між рівнями влади та залученням державних, місцевих і міжнародних ресурсів.

Відбудова зруйнованих міст має бути диференційованою з урахуванням масштабу руйнувань і специфіки населених пунктів. У містах із незначними пошкодженнями пріоритетом є повернення мешканців шляхом відновлення житла, у промислових – оцінка доцільності відновлення виробництв. Зруйновані квартали мають відновлюватися за сучасними стандартами, а в малих громадах першочерговою є підтримка фермерства та малого бізнесу.

І. Коліушко наголошує, що частину населених пунктів знищено повністю, тому відбудова «як було» є недоцільною без гарантій повернення населення. Він

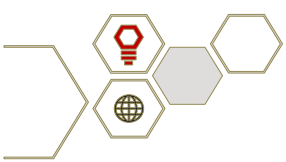

підкреслює потребу людиноцентричного підходу, коли в центрі уваги не будівлі, а потреби, безпека та можливості людей. Також принциповим є залучення громад до ухвалення рішень, щоб плани відповідали реальним намірам мешканців і не були формальними [9].

Один з організаторів відновлення узбережжя США після урагану «Сенді» Д. Маццукі пропонує Україні чотири ключові уроки: не відбудовувати автоматично всі громади, забезпечити професійне управління та спроможне місцеве лідерство, залучати мешканців до планування, а також орієнтувати реконструкцію на майбутні потреби, а не на відтворення довоєнного стану [13]. На нашу думку, подібні правила доцільно застосовувати і до деокупованих територій України.

У формуванні інституційної стійкості державної регіональної політики щодо розвитку деокупованих громад важливим є аналіз трансформацій центральних органів виконавчої влади. Після об'єднання Міністерства розвитку громад та територій із Міністерством інфраструктури було створено Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури [19], що мало посилити інституційну цілісність і об'єднати функції планування, відновлення та модернізації. Водночас експерти застерігають, що концентрація на інфраструктурній реконструкції може звужити бачення відбудови, посилити централізацію та уповільнити формування комплексної регіональної політики [8, с. 20]. Це також ризикує ігноруванням специфіки громад та раніше розроблених стратегій їх розвитку [5, с. 8], що може нівелювати результати децентралізації, адже надмірне державне втручання стримує регіональний розвиток [7, с. 203].

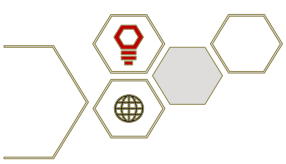
На думку Н. Тузова, післявоєнна відбудова потребує комплексного підходу, який поєднує повний облік руйнувань, орієнтацію на потреби людей і стратегічну модернізацію країни. Держава має чітко визначити обсяги пошкоджень та пріоритети відновлення, а також застосовувати гнучкі механізми компенсацій. Важливою є роль громад, адже планування має здійснюватися «знизу вгору» із залученням мешканців. Відбудова повинна спиратися на

енергоефективність, інклюзивність і європейські стандарти, а прозорість забезпечують цифрові платформи, зокрема DREAM. Післявоєнне відновлення розглядається як шанс для розвитку: необхідно враховувати демографічні зміни, інвестиційний потенціал і можливості формування нових економічних центрів, зокрема через стимули для повернення населення та поживавлення депопульованих територій [24].

У рамках формування моделей державної регіональної політики щодо відновлення деокупованих територій показовим є рішення 2024 року про повторне розділення об'єднаного Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури на два окремі міністерства, що свідчить про втрату інституційної стійкості створеної структури. Первісне об'єднання колишнього Мінрегіону з Міністерством інфраструктури супроводжувалося звільненням 90–95 % фахівців регіональної складової, що спричинило суттєве «провисання» галузі та знизило ефективність реалізації політики регіонального розвитку [14]. Первинне об'єднання міністерств мало забезпечити узгодженість державної регіональної політики та відновлювальних заходів на місцевому рівні й створити цілісну модель планування післявоєнного відновлення. Проте на практиці така структура виявилася недостатньо спроможною, що негативно вплинуло на ефективність управління реконструкцією та реінтеграцією деокупованих територій.

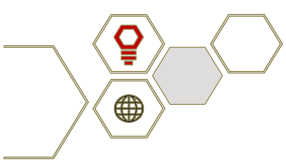
Постановою Кабінету Міністрів України № 1028 від 6 вересня 2024 р. [22] міністерство було перейменовано на Міністерство розвитку громад та територій, однак його організаційна структура не змінилася. 26 серпня 2025 р. було оприлюднено документ «Особливості реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в умовах воєнних викликів і підготовки до набуття членства України в ЄС» [16], підготовлений за підтримки Ради Європи. Він уточнює завдання та заходи для завершення реформи місцевого самоврядування з урахуванням нових викликів: збройної агресії, руйнування інфраструктури, демографічних змін, переміщення

населення та економічних втрат, зберігаючи при цьому базові принципи реформи 2014 року. Документ передбачає комплексний підхід до відбудови, що враховує соціальні, житлово-комунальні, транспортні, екологічні, безпекові, інклюзивні, цифрові та економічні складові. Наголошується на зміцненні спроможності органів місцевого самоврядування, чіткому розмежуванні повноважень, ресурсному забезпеченні, гармонізації законодавства з європейськими стандартами та розширенні ролі громад у процесах управління. Слід підкреслити, що фундаментом для цих заходів є впровадження принципу субсидіарності, закладеного в концепцію «Європа громад», відповідно до якої рішення ухвалюються на рівні, найближчому до громадян [18, с. 46]. Управління деокупованими територіями має спиратися саме на цей принцип, оскільки місцеві жителі володіють унікальним досвідом, недоступним для управлінців вищого рівня.

Пропозиції Всеукраїнської асоціації ОТГ, враховані у проєкті, включають уточнення засад діяльності асоціацій, удосконалення виборчої системи для кращого представництва громад, спрощення встановлення меж територій та посилення ролі депутатів місцевих рад. Це сприятиме прискоренню децентралізації та зміцненню інституційної спроможності місцевого самоврядування [2]. Концепція передбачає передачу громадам функцій адміністрування податків і гармонізацію механізмів податку на доходи фізичних осіб з практиками ЄС, удосконалення законодавства та методології формування громад. Асоціація ОТГ наголошує, що критерієм спроможності громади є здатність виконувати повний спектр власних і делегованих повноважень; спроможні громади не підлягають примусовому укрупненню. Такий підхід відповідає принципам децентралізації та забезпечує стійкий розвиток деокупованих територій.

Європейський досвід показує, що регіональні програми слід адаптувати до потреб регіону, враховувати типологію територій та поєднувати поліцентричні

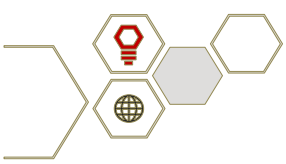
підходи з підтримкою периферійних міст, що підвищує потенціал розвитку проблемних регіонів, зокрема деокупованих [10, с. 49].

Реформування Мінрозвитку та оновлення підходів до місцевого самоврядування пов'язані з трансформацією Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, оскільки без чіткої відповідальності за реінтеграцію та захист прав постраждалих будь-яка модель відновлення громад залишається неповною. Міністерство було перейменовано на Міністерство національної єдності (Міннац'єдності) у грудні 2024 року [26], а січнем 2025 року завершено його реорганізацію та припинено діяльність [4].

Повноваження колишнього Мінреінтеграції були частково передані Мінрозвитку та Міністерству соціальної політики, зокрема щодо гуманітарної допомоги і підтримки внутрішньо переміщених осіб [12]. Втім, низка функцій залишилася нерегульованою або механічно перенесена без врахування актуальних потреб 2025 року. Мінрозвитку фактично не має інструментів для реалізації реінтеграційної політики, а ключові повноваження щодо перехідного правосуддя, захисту прав громадян, відновлення власності та стабілізації інфраструктури ТОТ залишилися без відповідального органу [28].

Як наслідок, формальний перерозподіл повноважень створює ризики втрати цілісної політики реінтеграції, недостатньої уваги до потреб мешканців деокупованих територій та загрожує ефективності формування і реалізації моделей розвитку громад.

Міжнародна конференція з питань відновлення України (URC2024) зосередила увагу на чотирьох ключових аспектах: бізнесовому, людському, місцевому та регіональному, а також європейському [3, с. 60]. Учасники конференції наголошували на важливості ролі місцевих громад у відновленні, управлінні фінансовими ресурсами та зміцненні їхньої інституційної спроможності. Основну увагу приділено формуванню функціональних і стійких громад через сталий розвиток міст, житлової інфраструктури та місцевої економіки, а також підкреслювалася необхідність підвищення прозорості й

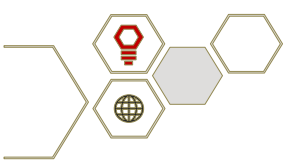
підзвітності як умов для зміцнення довіри громадян і загальної стійкості України [30].

В умовах стратегічних нормативно-правових актів України органам місцевого самоврядування відводиться ключова роль у реінтеграції деокупованих територій, що відповідає конституційним засадам і принципам демократичної держави [21]. Важливо оцінювати, як державна регіональна політика реалізується на операційному рівні через практичні алгоритми та моделі розвитку громад, адже це визначає ефективність інституційних механізмів для сталого розвитку.

Після 2022 року політика відновлення деокупованих громад ускладнилася через масштаби руйнувань. Основні проблеми включають відсутність єдиної політики, «конфліктуючі норми» у законодавстві, необов'язковість Програми комплексного відновлення та слабку координацію між центральними відомствами, що уповільнює процеси відновлення. Місцева влада краще розуміє потреби громад і здатна ефективніше забезпечувати базові послуги, проте для цього потрібна підтримка державного рівня, кадрові й технічні ресурси та чіткі алгоритми оцінки пошкоджень і пріоритетів.

Для підвищення ефективності відновлення необхідно поєднати національну політику з чіткими індикаторами та інструкціями, забезпечити технічну й кадрову підтримку місцевих органів влади, а також впровадити системи планування та резервування персоналу, де цінність людських ресурсів визначається інформаційними потоками [29, р. 432].

Кожна деокупована територія має унікальні особливості, тому уніфіковані підходи не завжди ефективні; потрібні індивідуальні стратегії та координація між всіма відомствами. План відновлення України (Лугано, 2022 [15]) та оновлена Державна стратегія регіонального розвитку до 2027 року виділяють ключові напрями: кадровий резерв, відновлення управління та базових послуг, економічну й соціальну реабілітацію, інтеграцію в єдиний інформаційний

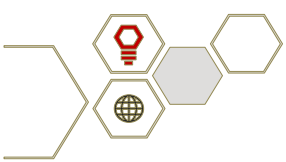

простір, подолання наслідків мілітаризації, ментальну реінтеграцію та психологічну підтримку [1].

Досвід управління деокупованими районами, зокрема в Харківській та Херсонській областях, дає змогу виділити конкретні моделі та форми організації влади й адміністрування, що створює основу для прогнозування їхнього вдосконалення, модернізації та масштабування в практиці розвитку деокупованих територіальних громад в Україні [17, с. 433].

Досвід Харківської та Херсонської областей показує, що ефективне відновлення потребує одночасного врахування двох напрямів: управлінського досвіду місцевих органів та втручання державної влади там, де руйнація інфраструктури й економіки велика. Запропоновані моделі регіональної політики включають: 1) відновлення повноважень ОМС та управління деокупованими територіями з особливим режимом після скасування воєнного стану; 2) зміни адміністративно-територіального устрою. Ці моделі мають як позитивні аспекти, так і ризики, які потребують врахування специфіки локальних умов та громадської думки [25, с. 39–42].

На нашу думку, запропоновані моделі регіональної політики відновлення деокупованих територій (щодо відновлення діяльності ОМС), містять як сильні сторони, так і значні ризики. Повернення до влади ОМС, обраних до початку повномасштабної війни, може бути виправданим лише за умови збереження ними легітимності серед населення та відсутності колабораційної діяльності. Проте, як правило, політична та адміністративна ситуація на місцях значно змінилася, і повернення старих кадрів без оновлення складу може спричинити суспільне напруження та недовіру [11, с. 184]. Альтернативою може стати проведення дострокових виборів, але лише після стабілізації безпекової ситуації. Тривале збереження особливого режиму управління на деокупованих територіях небажане, оскільки суперечить Європейській хартії місцевого самоврядування та може викликати критику місцевих мешканців і міжнародних партнерів. Повне й негайне відновлення повноважень ОМС без координації з державою теж

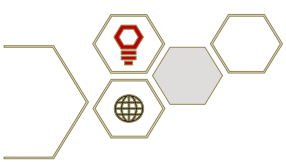

ризиковане. Важливу роль відіграє зміна адміністративно-територіального устрою, яка впливає на управління, доступ до послуг та стабільність регіонального розвитку, враховуючи стан інфраструктури, людський потенціал і демографічні зміни [11, с. 184].

Доцільною є адаптивна модель регіональної політики з принципами гнучкості, поетапності та інституційної відповідальності. Перший етап передбачає тимчасове централізоване управління до шести місяців після деокупації, коли військові адміністрації працюють із цивільними комісіями за участю представників громад, експертів та правозахисників. Основне завдання на цьому етапі полягає в стабілізації адміністративних функцій, безпеки, інфраструктури та формуванні соціальної бази для подальших рішень. На другому етапі відбувається поетапна децентралізація: організація прозорих виборів під контролем держави та міжнародних спостерігачів, а також оцінка змін адміністративно-територіального устрою з урахуванням демографії, доступу до послуг, безпеки та економічної спроможності. Рішення мають ухвалюватися з широким громадським обговоренням, щоб забезпечити соціальну легітимність корекції адміністративних меж і створення нових територіальних одиниць [11, с. 185].

Отже, запропонована модель поєднує державний контроль у поствоєнний період із дотриманням демократичних процедур, поступово готуючи відновлення ОМС та створюючи умови для адаптивних і легітимних механізмів відновлення та управління.

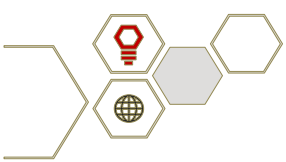
Висновки. Проведений аналіз засвідчив, що державна регіональна політика відновлення деокупованих територій перебуває на етапі активної трансформації, що супроводжується як пошуком нових механізмів управління, так і необхідністю усунення інституційних диспропорцій, які виникли внаслідок масштабних реорганізацій центральних органів влади та зміни фокусу державної політики.

До основних висновків дослідження можна віднести наступне. Деокуповані територіальні громади потребують системної, а не фрагментарної політики, яка включає одночасно безпековий, гуманітарний, соціальний, економічний та інституційний виміри відновлення. Існуючі підходи залишаються недостатньо узгодженими, що призводить до розпорошення відповідальності між різними центральними органами виконавчої влади, відсутності єдиного центру координації та затримок у виконанні управлінських рішень. Місцеве самоврядування залишається ключовим інститутом відновлення, проте його спроможність суттєво варіюється, що потребує гнучких моделей підтримки, кадрового посилення та чітких етапів повернення до демократичних процедур.

Моделі відновлення повинні враховувати диференціацію громад, особливо там, де населення значно зменшилося або втрачено економічну базу. В контексті сучасних викликів найбільш перспективною є адаптивна модель політики, що поєднує тимчасове централізоване управління з поступовою децентралізацією та демократизацією. При цьому фундаментальним принципом має бути людиноцентричний підхід, оскільки відновлення не може зводитися лише до інфраструктурної реконструкції; у центрі уваги повинні бути потреби, права та очікування мешканців.

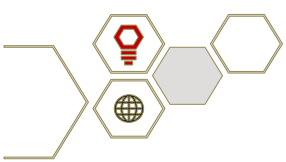
Перспективи розвитку державної регіональної політики у сфері відновлення деокупованих територій передбачають: створення національної рамки політики відновлення, яка уніфікує алгоритми дій після деокупації та забезпечить узгоджену роботу всіх органів влади; завершення формування інституційної архітектури реінтеграційної політики, з чітким розподілом повноважень та відповідальності між ЦОВВ; розробку критеріїв та індикаторів сталості громади, що дозволить об'єктивно визначати доцільність відновлення та пріоритетність проєктів; посилення кадрової та управлінської спроможності громад, включно з підготовкою фахівців, створенням резервних команд та впровадженням сучасних цифрових інструментів управління; впровадження

інструментів ментальної та інформаційної реінтеграції, спрямованих на зміцнення єдності, формування довіри та відновлення соціальної тканини деокупованих територій; розвиток партнерств між державою, громадами, бізнесом і міжнародними організаціями, що забезпечить сталість та інвестиційну привабливість процесів відновлення.

Список використаних джерел

1. Баринова Д. Відновлення та розвиток деокупованих територіальних громад: реальність та перспективи. *Укрінформ*. 01.03.2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3834546-vidnovlenna-ta-rozvitok-deokupovanih-teritorialnih-gromad-realnist-ta-perspektivi.html> (дата звернення: 23.04.2025).
2. Відбулася презентація проєкту звіту щодо Концепції реформування місцевого самоврядування: пропозиції ВАОТГ враховані в документі. *Офіційний сайт Всеукраїнської асоціації ОТГ*. URL: <https://hromady.org/prezentaciya-proyektu-reformuvannya/> (дата звернення: 23.04.2025).
3. Демиденко В. О. Роль місцевого самоврядування в реінтеграції деокупованих територій України. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2024. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/08/10.pdf> (дата звернення: 23.04.2025).
4. Деякі питання діяльності Міністерства національної єдності України: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.01.2025 № 113. *Офіційний сайт Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-2025-%D0%BF#n170> (дата звернення: 13.08.2025).
5. Дослідження ініціатив у сфері повоєнного відновлення. *Єднання*. 2023. URL: https://ednannia.ua/images/Master_version_UKR_Rebuilding.pdf (дата звернення: 13.09.2025).
6. Звіт «Відновлення інститутів публічної влади на деокупованих територіях у 2014–2023 роках: аналіз досвіду та потреб громад. *Лабораторія*

законодавчих ініціатив. URL: <https://parlament.org.ua/2023/11/02/ali-hromady-report/> (дата звернення: 23.04.2025).

7. Качмарський Є. Агенції регіонального розвитку в Україні: стан та перспективи розвитку. *Держава і право*. 2023. № 94. С. 198-210.

8. Козир С. В. Децентралізація та політика регіонального відновлення України в умовах воєнного стану: проблеми і рекомендації. *Емпірію*. 2025. Т. 2. № 1. С. 15-26. URL: <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.1.15-26> (дата звернення: 23.04.2025).

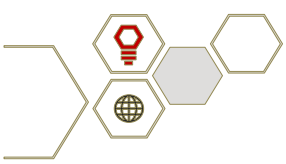
9. Коліушко І. Не виживання, а розвиток: чи варто відновлювати повністю зруйновані міста? 23.08.2023. *Центр політико-правових реформ*. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/ne-vyzhyvannya-rozvytok-chy-varto-vidnovlyuvaty-povnistyu-zrujnovani-mista-j-sela-ta-yak-pobachyty-lyudynu-u-proyektah-vidbudovy-ukrayiny/> (дата звернення: 13.10.2025).

10. Кравець А., Астахов І. Регіональна політика України: проблеми та перспективи. *Політичне життя*. 2023. № 4. С. 49-50 URL: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.4.6> (дата звернення: 23.04.2025).

11. Красилюк В. Ф. Моделі державної регіональної політики відновлення деокупованих територій. *Публічна політика в умовах війни та міжнародних викликів* : матер. II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 17 квітня 2025 р.); уклад. Н. Прямухіна, О. Чальцева, І. Мацишина. Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2025. 202 с. С. 183-186. URL: <https://jppasa.donnu.edu.ua/article/view/17200> (дата звернення: 23.04.2025).

12. Луньова А. Ні єдності, ні розвитку: як окуповані території та потерпілі зникають з порядку денного держави. 15.07.2025. *Zmina*. URL: <https://zmina.info/columns/ni-yednosti-ni-rozvytku-yak-okupovani-terytoriyi-ta-postrazhdali-znykayut-z-poryadku-dennogo-derzhavy/> (дата звернення: 16.08.2025).

13. Мацукі Д. Чи треба відбудовувати всі зруйновані громади? *Forbes Ukraine*. 19.09.2023. URL: <https://forbes.ua/war-in-ukraine/suspilstvo-mae-virishiti-chi-vsi-zruynovani-gromadi-treba-vidbudovuvati-chotiri-svitovi-uroki-rekonstruktsii->

dlya-ukraini-vid-devida-matstsuki-yakiy-vidnovlyuvav-uzberezhzhya-ssha-pislya-uraganu-sendi-19092023-16096 (дата звернення: 23.04.2025).

14. Михайлов Д., Стасюк А. У профільному комітеті Ради розповіли, чому влада вирішила розділити Мінвідновлення на два відомства. *Суспільне*. 09.05.2024. URL: <https://suspilne.media/742241-u-profilnomu-komiteti-radi-rozpovili-comu-vlada-virisila-rozdiliti-minvidnovlenna-na-dva-vidomstva> (дата звернення: 08.09.2025).

15. План відновлення України. *Відновлення України*. URL: <https://recovery.gov.ua/> (дата звернення: 24.03.2024).

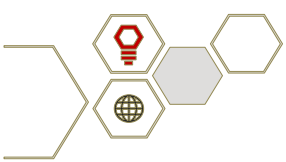
16. Повідомлення про оприлюднення проєкту Міністерства розвитку громад та територій України. *Офіційний сайт Міністерства розвитку громад та територій України*. URL: https://mindev.gov.ua/news/povidomlennia-pro-opryliudnennia-proiektu-ministerstva-rozvytku-hromad-ta-terytorii-ukrainy_260825 (дата звернення: 23.04.2025).

17. Половцев О. В. Організація повоєнного відновлення України: оцінка моделей державної політики щодо деокупованих територій. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2024. № 4. С. 432-436. URL: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2024.4.58> (дата звернення: 23.04.2025).

18. Примуш М. В. Тенденції здійснення процесу децентралізації у Європейському союзі. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія політичні науки*. 2024. № 9. С. 44-48. <https://doi.org/10.31558/2617-0248.2024.9.7> (дата звернення: 21.08.2025).

19. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України та Міністерства розвитку громад та територій України : Наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 16.04.2025 № 699. *Офіційний сайт Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0653-25> (дата звернення: 23.04.2025).

20. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15 квітня 2014 року

№ 1207-VII. *Офіційний сайт Верховної ради України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18> (дата звернення: 13.07.2025).

21. Про затвердження плану дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад : Розпорядження Кабінет Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1219-р. *Офіційний сайт Верховної ради України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1219-2022-p> (дата звернення: 23.04.2025).

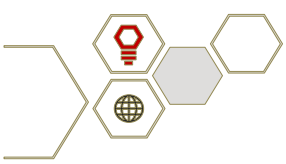
22. Про перейменування Міністерства культури та інформаційної політики України і Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 вересня 2024 р. № 1028. *Урядовий портал.* URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-pereimenuvannia-ministerstva-kultury-ta-informatsiinoi-polityky-ukrainy-i-ministerstva-rozvytku-hromad-terytorii-ta-infrastruktury-ukrainy-1028-060924> (дата звернення: 23.04.2025).

23. Схвалено план заходів на 2025–2027 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку. *Урядовий портал.* URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/skhvaleno-plan-zakhodiv-na-2025-2027-roky-z-realizatsii-derzhavnoi-stratehii-rehionalnoho-rozvytku-na-2021-2027-roky> (дата звернення: 23.04.2025).

24. Тузов Д. Післявоєнна відбудова: які плани розробляють уряд та громадські ініціативи? *NV.ua.* 28.08.2023. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/pislyavoyenna-vidbudova-yaki-plani-rozroblyayut-uryad-ta-gromadski-iniciativi-50348032.html> (дата звернення: 03.09.2025).

25. Управління деокупованими територіями Харківської та Херсонської областей: досвід першого року: ана-літ. доп. / Нац. ін-т стратег. дослідж. ; ред. В. Г. Потапенко. Київ : НІСД, 2023. 48 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-12/ad_deokupov_teritor_06122023.pdf (дата звернення: 23.04.2025).

26. Уряд перейменував Мінреінтеграції на Міністерство національної єдності. *Укрінформ.* 03.12.2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric->

politics/3934001-urad-perejmenuvav-minreintegracii-na-ministerstvo-nacionalnoi-ednosti.html (дата звернення: 23.04.2025).

27. Чальцева О. Теоретичні парадигми трансформації держави як публічного інституту. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2023. № 8. С 5-9. URL: <https://jvestnik-politology.donnu.edu.ua/article/view/14309> (дата звернення: 17.10.2025).

28. Чи не загубив уряд важливих повноважень при ліквідації Мінреінтеграції? *Zmina*. 2025. URL: https://zmina.ua/wp-content/uploads/sites/2/2025/06/min_web-2.pdf (дата звернення: 17.10.2025).

29. Melnychuk L., Andriichuk Y., Chaltseva O., Shtyrov O., Yevtushenko I. Countering threats to effective management of personnel potential in the public administration system. *Financial and credit activity problems of theory and practice* 2023. № 2(49). P. 426-434. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.49.2023.4009> (дата звернення: 17.10.2025).

30. Ukraine Recovery Conference URC2024 11-12 June 2024, Berlin Germany. URL: <https://www.urc-international.com> (дата звернення: 17.10.2025).